

Савченко Р. О. к.е.н., доцент, докторант
Чайкін О. В., провідний фахівець відділу
наукових досліджень та інноваційного розвитку
Житомирський національний агроекологічний університет

**СЛУЖБА ДОРАДНИЦТВА США: ФОРСАЙТ РОЗВИТКУ АПК
(ДОСВІД СТАЖУВАННЯ НА БАЗІ ДЕРЖАВНОГО УНІВЕРСИТЕТУ
ШТАТУ КОЛОРАДО)**

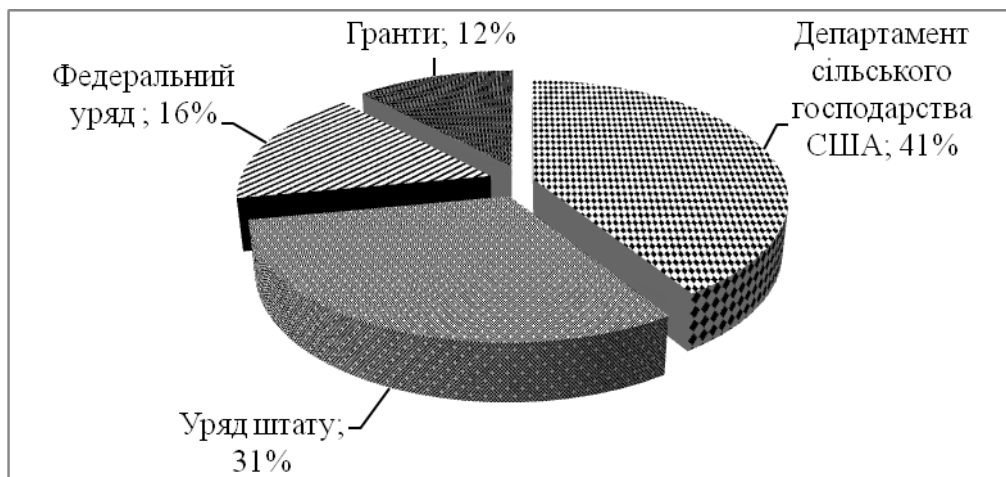
У ринкових умовах розбудови аграрної сфери динамічно зростає попит на отримання нових актуальних знань, що зумовлює потребу розвитку дорадчої діяльності у сільському господарстві. Дорадництво являє собою нове суспільне явище, яке має на меті відродити сільське господарство та забезпечити його стійкий прибутковий розвиток на основі підвищення рівня знань та практичних навичок за допомогою активних методів навчання, забезпеченням актуальною інформацією щодо виробничих інновацій у сільському виробництві та формування економічного мислення у населення. Необхідно зазначити, що створюючи сучасну вітчизняну систему дорадчих служб, необхідно не тільки враховувати, але й імплементувати міжнародний досвід провідних країн світу.

Історично склалось, що університети завжди були центрами новітніх знань та інформації. Перші практичні спроби поширення знань серед населення було зроблено в Англії та США саме на базі університетів наприкінці XIX – початку XX століть. Шляхом проведення публічних лекцій професори та викладачі університетів долучали всіх бажаючих до інформації про останні досягнення науково-технічного та виробничого прогресу. Щодо

самого терміну «сільськогосподарська служба екстеншн», то уперше його було застосовано в США, де у 1914 р. було прийнято федеральний закон про створення «сільськогосподарської служби екстеншн».

Університет штату Колорадо (CSU) є одним з найстаріших навчальних закладів, який було засновано в Штаті Колорадо як Сільськогосподарський коледж в 1870 році, за шість років до того, як територія Колорадо отримала державність. Університет став одним з 68-х державних коледжів, які було започатковано за “land-grant” моделлю на основі Акту Морілла, виданого у 1862 році. Класична університетська “land-grant” модель «екстеншн» сервісу – державна служба «екстеншн» була створена у США. Федеральний закон – Закон Смітта про створення служби «екстеншн», прийнятий у в 1914 році, започаткував її діяльність на базі державних університетів штатів (Ленд Грант Коледжів). Її називають “кооперативною службою екстеншн”, тому що вона функціонує на основі партнерства університетів з коледжами, школами, дослідними станціями та офісами служби у округах штатів. Необхідно зауважити, що поняття системи «екстеншн» в США трактується як «поширення знань та інших ресурсів до людей, які знаходяться поза межами студентського містечка». Дорадчі служби в США функціонують на базі Університетів, вони фінансуються з різних джерел: 25% – департамент сільського господарства США (USDA), 40% – уряд штату (Federal Government), 35% – уряд округу (County). Щодо університету Штату Колорадо, то у 2015 році його загальний бюджет склав 998 млн. дол. США. Щодо витрат на дослідницьку діяльність, то з державних фондів було виділено 313,2 млн. дол., 219,8 – з федеральних ресурсів, 46,9 – з нефедеральних зовнішніх джерел та 46,5 – з місцевих фондів. Загальне фінансування служби «екстеншн» Університету Штату Колорадо склало понад 25 млн. дол., які надійшли з різних джерел: 41% – департамент сільського господарства США (USDA), 31% – уряд штату, 16% – федеральний уряд та 12% – державні та недержавні гранти (рис.1.). Необхідно зазначити, що незважаючи на джерела фінансування напрямки

дослідження визначаються саме на основі потреб самих сільськогосподарських виробників, тобто сам фермер і є замовником дорадчих послуг, тому усі програми і дослідження мають прикладний характер.

Рис.1. Джерела фінансування служби дорадництва Університету Штату Колорадо

Служба «екстеншн» США має столітню історію безупинного розвитку й удосконалення, враховуючі зростаючі потреби виробників. Центральний апарат служби входить до складу Департаменту сільського господарства США і здійснює комунікацію із фермерами через державні університети. Головна функція центрального апарату служби полягає в координації роботи всіх партнерів та учасників у різних штатах країни.

Комплексні групи експертів на федеральному рівні розробляють стратегічні плани з пріоритетних програм діяльності, які охоплюють сільськогосподарське виробництво та навколишнє середовище, соціальні, молодіжні програми та ін. Департамент сільського господарства укладає контракт з університетом штату, згідно з яким університету виділяються відповідні фонди для забезпечення функціонування служби дорадництва. Університети визначають спеціалістів з дорадництва, які керують відділенням з навчальної й наукової діяльності та розгалуженою мережею офісів запровадження консультаційних програм в штаті. Викладачі університетів відповідно до їхніх індивідуальних контрактів з університетом

можуть займатися одним, двома або всіма трьома видами діяльності: навчальною (20-30%), науковою (30-50%) та консультаційною (extension) діяльністю (30-40%). Викладачі із виходом на пенсію займаються саме консультаційною (extension) діяльністю як незалежні представники університету, або ж на волонтерських засадах. Необхідно зазначити, що переважна більшість «екстеншн» спеціалістів живуть та працюють у межах штату та знають актуальні потреби та найгостріші проблеми сільського виробництва з урахуванням кліматичних, природних та економічних особливостей Колорадо.

Використовуючи передові наукові та дослідницькі ресурси Університету Штату Колорадо, спеціалісти пропонують індивідуальні рішення як для звичайних, так і комплексних задач, що висуваються потребами місцевих фермерів, у тому числі забезпечуючи виробників інформацією з таких напрямів: садівництво, стале сільське господарство та природні ресурси, сімейні та споживацькі науки, молодіжні програми залучення молоді у сільськогосподарське виробництво, меліорація та якість водних ресурсів, мале сільськогосподарське підприємництво. Також служба «екстеншн» надає консультаційні послуги з юридичних та фінансових питань. Особливо популярним є консультації щодо довгострокових позик у сільському господарстві та вирішення земельних спорів.

Під час стажування представники нашого університету мали можливість відвідати один з дослідних центрів Державного Університету Штату Колорадо – Western Colorado Research Center, де було проведено екскурсію по науково-дослідних полях і садах, лабораторіях та виноградниках. Цікавим фактом стала тісна співпраця університету та місцевих виробників вина (у напрямку спільної розробки нових сортів вина, проектування та впровадження альтернативних способів садівництва і виноградарства). Місцеві виробники мають можливість розмістити частину потужностей на території університету, співпрацювати з викладачами, а студенти мають

можливість приймати безпосередню участь як у процесі досліджень, так і у самому виробничому процесі, що забезпечує безцінний практичний досвід.

Ще одним яскравим прикладом співпраці університету і місцевих виробників є спільний студентський проект із однією з найбільших пивоварень штату – «OdellBrewery». Суть проекту полягала у розробці нового сезонного сорту пива – «PolarAle», дизайну упаковки, рекламної компанії, презентації та визначення маркетингової стратегії. Студенти спільно з викладачами університету та провідними представниками компанії мали можливість створити новий продукт, вирішити, як вивести його на ринок в умовах жорсткої конкуренції (понад 40 місцевих пивоварень) та здобути реальний практичний досвід, який може бути використано у майбутньому.

Особливість американської системи служби «екстеншн» полягає у тісній співпраці різних освітніх та науково-дослідних організацій, виробників та урядових установ. Ця система забезпечує конкурентоспроможність сучасного освітнього процесу шляхом поєднання трьох основних компонентів: навчального процесу, навчання та наукового дослідження та практичного вивчення досвіду сільськогосподарських підприємств.

Список використаної літератури:

1. Kovalchuk O. The criteria for the definition of semi-subsistence farming in EU: experience for Ukraine / O. Kovalchuk // Розвиток національної економіки: теорія і практика : матеріали міжнар. наук.-практ. конф., 3–4 квіт. 2015 р. – Івано-Франківськ : Крок, 2015. – С. 272–273.

2. Chaikin O. V. Ecologically certified products promotional alternative methods / O. V. Chaikin // Management Theory and Studies for Rural Business and Infrastructure Development. – 2015. – Vol. 37. № 2. – 179 – 188 p.

3. Савченко Р. О. US South West Trip Agribusiness Study (Ecologically Certification and Control Aspects) / Р. О. Савченко, О. В. Чайкін. // Аграрна наука, освіта, виробництво: європейський досвід для України:

матеріали Міжнародної науково-практичної конференції, 17–18 листоп. 2015 р. – Житомир: ЖНАЕУ. – 2015. – С. 729–732.

4. Савченко Н. М. Центри відповідальності в системі управлінського обліку / Н. М. Савченко // Наукові читання – 2013 : наук.-теорет. зб. / ЖНАЕУ. – Житомир : ЖНАЕУ, 2013. – Т. 2. – С. 110–112.